

14.4. Komento al la vortelektio

La latinan „cogitavit” fidele konservas nur LSF, ĉiuj aliaj lingvoj havas „pensare”. Kombinon „fieri potest” ĉirkaŭskribas LSF, INT, NOV kaj ESP per la vorto „possible/ebla”, OCC uzas anglan „do” kaj IDO helpas al si per kondicionalo. Kontraŭ „stupidus” havas nur OCC kaj ESP sinonimon „stultus”. Esprimon „supponere” havas LSF, INT kaj ESP, alie estas sinonimoj kiel „opinar”, „credo” kaj pli ĝenerale „penso”. Por esprimo „debet” uzas NOV kaj IDO germanan „dürfen”. Verboj „scire” kaj „posse” uzatas ĉie, samkiel vortoj „officium”, „minister”, „imperator”, „color”, „placere”, „nominare” kaj „attentio”. Interesa situacio estas ĉe la vorto „aptus”, kiun havas krom LSF ankaŭ IDO. INT havas (en negacia formo) „capabilis”, OCC kaj NOV havas „habilis” kaj ESP havas germanan „tauglich” en verba formo „taŭgas. Kontraŭ „intolerabilis” havas nur OCC sinonimon „insuportabil”. Verbo „dicere” kongruas en ĉiuj tekstoj, „textura” varias nur en sufikso (-itum, -atum, -agium). Aganta sufikso en la verbo „tex-tor” havas nur en ESP kaj IDO formon -ist-. Por „splendidus” kaj „magnificus” elektas la plejmulto da tekstoj sinonimojn „belissimus” kaj „charmant”. Esprimon „vetus” havas LSF. INT uzas sinonimon „ancian”, OCC, NOV kaj IDO havas ĝermanan „old” kaj ESP apriorismon „maljuna”. Interesa estas ankaŭ la traduko de vorto „perspicilli”, kiun krom la Latina havas nur LSF. INT havas „berillos”, OCC kaj ESP „ocul-vitres” kaj IDO „binoclo”, do purajn latinidajn sinonimojn. Por „trarigardi” uzatas „perlustrare”, „examinare”, „mirare”, „regardar”. Por [dizajn] estas krom LAT uzata la populara vorto „designatum”. Plifortigo „tre”, kiun LAT povas esprimi prefikse prae-, havas analizajn similaĵojn „maximo modo”, „multissime”, „multum”, „tre”. Nocion „esti kontenta, ĝoji pri io” esprimas verboj „delectari”, „satis facere”, „injoyar” kaj „plezurar”, ĉiuj latinidaj. „Exterordinarius” havas en OCC, NOV kaj IDO mallongigon „stranga”. Kontraŭ „auscultare” estas nur en INT „audire”, ŝajne pro preterrigardo. Verbo „posse” kongruas en ĉiuj tekstoj, interesa estas ĝia uzo en la finala frazo, kiun ĉiuj lingvoj krom LAT, IDO kaj ESP solvas per infinitiva esprimo. Denove latinidaj sinonimoj estas „revenire”, „redire”, „retornare”, „retrovenire”. Kontraŭ „facere” en la senco „igi” havas nur IDO „agere”.

Laŭ la bilanco de vortprovizo eblas konstati, ke krom kelkaj etaj pruntoj el ĝermanaj lingvoj (old, dürfen, tauglich), ĉiuj pritraktataj lingvoj uzas latinecan vortprovizon, ie kun eta ŝovo de signifo aŭ kun uzo de pli Romana formo. La kritikata apriorereco de ESP ne videblas en la tekstokomparo. Per niaj komparoj eblas demonstri, ke la latinidaj planlingvoj aspektas kiel dialektoj de la sama (hipoteza) lingvo kun la latina fonto, kion jam cetere rimarkis Gode kaj Martinet. Kiel evidentas el la komparo, eĉ la gramatikaj diferencoj ne estas tro grandaj, sekve ĉiuj prezentitaj latinidoj estas reciproke kompreneblaj.

Bibliografio

- Barandovská-Frank, Věra (1995): *La latina kiel interlingvo*. KAVA-PECH, Dobřichovice
— (2010): *Latinidaj planlingvoj*. Akademia Libroservo, Paderborn
Berger, Ric (1947): *Fundamental Vocabularium de Occidental*. Institute Occidental, Chapelle de Beaufront, Louis (1925, eld. 2004): *Kompleta gramatiko detaloza di la linguo internaciona Ido*.
Editerio Krayono dil Ido-Societo Hispana, Ponferrada <http://www.ido-vivo.info/kgd.pdf>